

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka dodas pie zinātniekiem

Zinātnes Vēstnesis, 2008, 18.marts

Mūsdienās bibliotēkas ieņem jaunu daudzfunkcionālu vietu informācijas infrastruktūrā, nodrošinot brīvu un kvalitatīvu informāciju katram lietotājam.

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka (LAB) ir izveidojusies par universālu informācijas pakalpojumu sniegšanas vietu, savā darbībā tā izmanto dažādas darba formas. Bibliotēka kā informācijas uzkrājēja vairs nav iedomājama bez informācijas tehnoloģijām, tā piedāvā jauna veida un kvalitātes pakalpojumus, tiek paplašināts informācijas pakalpojumu klāsts. Nepieciešama informācijas pakalpojumu sniegšanas jaunu modeļu aprobācija.

Bibliotēkas sekmīgai attīstībai nepieciešams arī sabiedrības pozitīvais viedoklis, izpratne un atbalsts tās darbībai. Ieguvēji šajā mijiedarbībā būs bibliotēkas lietotāji. Vitāli svarīga ir zinātnē strādājošo informētības veicināšana, tiek meklēti jauni ceļi un metodes tieši zinātnieku informēšanā par bibliotēkas pakalpojumiem.

Latvijas Akadēmiskā bibliotēka ir daudz strādājusi savas publicitātes veidošanā, bet semināri zinātniskajos institūtos ir jauna darbības forma.

2008.gada 19.februārī Latvijas Akadēmiskā bibliotēka sadarbībā ar Elektronikas un datorzinātņu institūtu rīkoja semināru "Latvijas Akadēmiskā bibliotēka: Informācijas pakalpojumi 2008.gadā". Semināru vadīja Elektronikas un datorzinātņu institūta direktors Modris Greitāns un Latvijas Akadēmiskās bibliotēkas direktore Venta Kocere.

Pasākumu ievadot tika demonstrēts bibliotēkas izveidotais kompaktdisks par tās vēsturi un mūsdienām. Semināra turpinājumā LAB Lietotāju apkalpošanas un krājuma izmantošanas nodaļas galvenā bibliotekāre Zaiga Avote pastāstīja par to, kā var kļūt par bibliotēkas lietotāju, jo iepriekšējās sarunās ar institūta darbiniekiem bija radies iespaids, ka šajā jomā ne viss ir pilnīgi skaidrs. Vienotā lietotāju karte (VLK) dod tiesības ikvienai personai bez

ierobežojumiem izmantot LAB krājumos esošos informācijas avotus, kā arī lietot vēl citu divpadsmit lielāko Latvijas zinātnisko bibliotēku krājumus.

Semināra galveno daļu veidoja LAB Informācijas tehnoloģiju nodaļas bibliotēku informācijas speciālistes Vijas Frances stāstījums par Latvijas Akadēmiskajā bibliotēkā pieejamajām tiešsaistes datu bāzēm un elektronisko dokumentu piegādi.

Pateicoties datoriem, strauji ir mainījušās informācijas apstrādes, uzkrāšanas, glabāšanas un arī piekļuves un ieguves tehnoloģijas, un līdz ar arī bibliotēku politika informācijas apgādē.

Bibliotēkā, protams, informācijas uzkrāšana un glabāšana paliek, taču katru dienu nozīmīgāka kļūst otra funkcija – lietotāja piekļuve tieši viņam vajadzīgajai informācijai. Informācijas meklēšana tiek atdalīta no lasīšanas.

Bibliotēkas lietotāji, sameklējot rakstu, tēzes, atskaiti, patentu, arī grāmatu, tieši definē prasības piekļuvei konkrētai informācijai, un to tad arī pasūta.

Līdz ar to process sadalās divās saistītās daļās:

- Sameklēt informāciju (atslēgas vārdi, tēmas, referāti, un tml.) – datu bāzes, katalogi, utt.;
- Dabūt lasītājus interesējošo konkrēto materiālu pilnus tekstus lasīšanai. Tuvāk meklēšanas iespējas ar konkrētiem piemēriem tika rādītas datu bāzēs.

Piemēram, ISI Web of Knowledge datu bāzē Web of Science (2001–2008) <http://scientific.thomson.com> veicot atlasi pēc atslēgvārdiem "computer Science", iegūstam informāciju sekojošās datorzinātņu nodaļās:

- – Hardware and Architecture (46 žurnāli)
- – Artificial Intelligence (96 žurnāli)
- – Cybernetics (18 žurnāli)
- – Information Systems (99 žurnāli)
- – Interdisciplinary Applications (94 žurnāli)
- – Software Engineering (88 žurnāli)
- – Theory and Methods (87 žurnāli)

EBSCO Information Services (1975–2008) <http://www.ebsco.com> satur 11 tematiski atšķirīgas pilntekstu un bibliogrāfiskās datu bāzes un 8300 žurnāliem ir pieejami pilni teksti. Academic Search Complete ir visaptveroša zinātniska,

daudznozaru pilnu tekstu datu bāze ar vairāk nekā 5500 periodisko izdevumu pilniem tekstiem, t.sk. 4600 zinātniski novērtētu žurnālu (peer-reviewed), anotācijas no vairāk nekā 9500 žurnāliem, 10000 publikācijas, ieskaitot monogrāfijas, referātus, konferenču materiālus u.c.

Business Source Complete ir datubāze uzņēmējdarbībā, satur profesionāli novērtētus ar uzņēmējdarbību saistītus žurnālus, ietver tirgzinības, menedžmentu, menedžmenta informācijas sistēmas, ražošanas vadību, grāmatvedību, finanses un ekonomiku, iekļauj SVID analīzi u.c. pilnus tekstus, 7400 periodisko izdevumu teksti pilnā apjomā.

Engineering Village2 datu bāze Compendex, satur vairāk nekā 8 milj. rakstu bibliogrāfiskos datus un referātus, kas iegūti no 8900 žurnāliem un konferenču krājumiem no 1990. līdz 2008. gadam. Pārstāvētas 175 nozares un apakšnozares: automātika, elektronika un komunikācijas, datorika un datu apstrāde, fizika u.c.

Referex Engineering (1987–2008) – ietver profesionālu e- grāmatu, kolekciju trīs zinātņu nozarēs – ar meklēšanas iespējām pilnā tekstā:

- Elektronika un elektrotehnika
- Mašīnbūve un materiālzinātne
- Ķīmijas tehnoloģijas.

Šodien informācija ik brīdi dinamiski mainās, tādēļ svarīga nozīme ir savlaicīgai datu aktualizācijai. Elektroniskā dokumentu piegāde nodrošina pieprasījumu pēc dažāda profila informācijas, ikviens var piekļūt pasaules informācijas resursiem. Bibliotēkas kļūst par starpniekiem, kas nodrošina pieeju izdevumiem, kurus tās nekomplektē un neuzglabā ierobežotu resursu dēļ. Notiek orientācija uz informācijas piegādi pēc bibliotēkas lietotāju pieprasījumiem – dokumentu piegādes pakalpojumiem, kas ir konkrēts informācijas brīvas pieejamības principa iemiesojums.

No 2003. gada LAB sadarbojas ar dokumentu piegādes centru Vācijā – SUBITO. Periodisko izdevumu datubāze satur vairāk kā 1,3 miljonus izdevumu visās zinātņu nozarēs, kas izdoti pēc 1992. gada. SUBITO mājas lapas adrese: <http://www.subito-doc.com>

Dokumentu piegādes centru pakalpojumi tiek sniegti uz komerciāliem pamatiem, ievērojot autortiesību likumdošanu un citas prasības. Jebkura raksta kopiju pa e-pastu piegādā trīs dienu laikā, bet bieži arī daudz ātrāk. SUBITO filozofija ir: "Literatūrai jābūt pareizajā vietā pareizajā laikā!" LAB sadarbojas arī ar Britu bibliotēkas dokumentu piegādes centru.

Dokumentu piegādes pasūtījumus pieņem un izsniedz LAB darba laikā abās ēkās – Rūpniecības 10 un Lielvārdes 24.

Pasūtījumus var izdarīt arī no LAB mājas lapas www.acadlib.lv (to gan iespējams veikt tikai LAB reģistrētajiem lietotājiem).

Ja lietotājam nepieciešamā literatūra nav LAB, tad to var pasūtīt arī no citām bibliotēkām Latvijā vai ārzemēs, izmantojot Starpbibliotēku abonementu (SBA). Maksu par saņemtajiem izdevumiem un piegādes ātrumu nosaka bibliotēka piegādātāja. Vajadzīgo bibliogrāfisko ziņu precizēšanu veic informācijas resursus pārzinoši darbinieki, izmantojot bibliotēkā pieejamās datu bāzes un internetā esošos ārzemju bibliotēku kopkatalogus.

Semināru noslēdza atbildes uz jautājumiem un praktiski meklējumi datu bāzēs.

Radās iespaids, ka sadarbības iespēju paplašināšana ļauj optimālāk veikt bibliotēkas pamatuzdevumu – kvalitatīvu un operatīvu informācijas pakalpojumu sniegšanu, nodrošina jaunu ideju apmaiņu.

Inta Šmitiņa